

Gitarowy crossover – twórczość Claude'a Bollinga (1930–2020)

Wojciech Wojtuch

29 grudnia 2020 roku zmarł Claude Bolling – pianista jazzowy, kompozytor, aranżer i dyrygent. Artysta, urodzony 10 kwietnia 1930 roku w Cannes, był jednym z najbardziej rozpoznawalnych twórców francuskiego jazzu, muzyki filmowej i telewizyjnej. W świecie zasłynął głównie dzięki kompozycjom z gatunku crossover, łączącego styl muzyki klasycznej i jazzowej.

Zaproszenie go przez producenta programu telewizyjnego Age Tendre et Tête de Bois do wspólnego występu z klasycznym pianistą Jeanem Bernardem Pommierem w 1963 roku zapoczątkowało cykl dziewięciu kompozycji łączących muzykę klasyczną z triem jazzowym (fortepian, kontrabas, perkusja). W 1968 roku Bolling rozpoczął współpracę z jednym z najwybitniejszych flecistów szkoły francuskiej – Jean-Pierre'em Rampalem, czego wynikiem jest m.in. *Suita na flet i trio jazzowe*. Pięć lat później płyta z tą kompozycją znalazła

a także *Sonatę* na gitarę solo (wydaną przez wydawnictwo Hal Leonard w 1996 roku). Gitara – obok fortepianu, fletu, kontrabasu i perkusjonaliów – pojawia się również w kompozycji *California Suite*. Wiele kompozycji Bollinga doczekało się także aranżacji na składy instrumentalne z udziałem gitary, przykładem może być urokliwa miniatura *Irlandaise* (jedna z części *Suity* na flet i trio jazzowe) w opracowaniu na flet i gitarę (wyd. Hansen House) lub zbiór 12 tematów filmowych i kompozycji fortepianowych zaaranżowany na ten sam skład instrumentalny oraz wydany na płycie duetu Angelo Ruggieri – flet i Giuseppe Del Plato – gitara (A Life in Music, Vol. 1 Music for Flute and Guitar, 2018).

Oprócz premiery płytowej *Koncertu na gitarę i trio jazzowe* w wykonaniu Alexandra Lagoyi z 1975 r., kompozycję tę zarejestrowali również m.in. Angel Romero (1980) oraz Duilio Meucci (ten ostatni na swoim albumie z 2015 r. zawarł również trzyczęściową *Sonatę* na gitarę solo). Co ciekawe, *Koncert na gitarę i trio jazzowe* został opracowany na kwartet gitarowy przez Fulvio Lattarulo i zarejestrowany w tej formie przez Adriatic Guitar Quartet w 2020 roku.

Picnic Suite doczekała się zarejestrowania w 1980 roku przez Alexandra Lagoyę oraz Jean-Pierre'a Rampala (Bolling: *Picnic Suite*, CBS Masterworks, 1980) oraz w 1992 roku przez włoskich muzyków – gitarzystę Massimo Scattolina i flecistę Roberto Fabbrianię (Bolling: *Picnic Suite*, Sonar, 1992).

Jak wspomina gitarzysta Andrew Jurik w swojej rozprawie doktorskiej, Bolling zestawia ze sobą style historyczne i improwizację jazzową. *Koncert na gitarę klasyczną i trio jazzowe* to cykl składający się z siedmiu części inspirowanych elementami folkloru hiszpańskiego, kontrpunktem Jana Sebastiana Bacha czy romantycznymi rapsodiami. Choć kompozycja zawiera w tytule określenie „koncert”, utwór przypomina bardziej suitę

na gitarę, fortepian, kontrabas i perkusję. Ponadto fragmenty solowej improwizacji zawarte w poszczególnych częściach cyklu ograniczają się do partii fortepianu, a nie gitary².

Sheila McDougall w swojej pracy magisterskiej zwraca uwagę na złożoność rytmiczną poszczególnych części *Koncertu na gitarę klasyczną i trio jazzowe*, użycie jazzowego swingowego rytmu, a także wykorzystanie form klasycznych, takich jak temat z wariacjami czy fuga³.

Picnic Suite (na flet, gitarę i trio jazzowe), podobnie jak *Suita* na flet i trio jazzowe oraz *Koncert na gitarę i trio jazzowe*, zawiera siedem kontrastujących części. Otwierające cykl *Rokoko* przebiega początkowo w umiarkowanym tempie w metrum dwudzielnym i rozpoczyna się imitacyjną polifonią między fletem a gitarą. W przebiegu tej części kilkakrotnie przeplata się fragment w stylu barokowej fugi z fragmentem ze swingującą partią fortepianu. Część druga, zatytułowana *Madrigal*, utrzymana jest w tempie wolniejszym i ma charakter bardziej nostalgiczny, aczkolwiek nadal wykorzystuje zestawienie kontrastujących stylów, w tym wypadku jazzowego i „renesansowego”. Melodia w partii gitary, rozpoczynająca tę część, nawiązuje do muzyki lutniowej Dowlanda lub prostego madrygału. Część trzecią, zatytułowaną *Gaylanchoic*, ponownie rozpoczyna imitacyjna polifonia, jednak temat w porównaniu do części pierwszej jest bardziej nowoczesny w swej treści rytmicznej (synkopy). Część czwarta – *Fantasque*, utrzymana jest w metrum 5/4 i 4/4 i przebiega w umiarkowanym tempie. Część ta wykorzystuje zabieg dialogu w partii fletu i fortepianu – kiedy flecista prowadzi swój temat, odpowiada mu partia fortepianu w sposób bardziej złożony zarówno pod względem harmonicznym jak i rytmicznym. Piąta część – *Canon*,

Trio jazzowe Bollinga z Jean-Pierre'em Rampalem i Alexandrem Lagoyą w programie telewizyjnym Le Grand Échiquier. Źródło: internet

ponownie zestawia imitacyjną polifonię i standardowe tekstury jazzowe. Z kolei część szóstą – *Tendre*, otwiera delikatny wstęp gitary solo. Co ciekawe, kompozytor wykorzystał w tej części flet altowy do prowadzenia spokojnej linii melodycznej w niższym rejestrze. W momencie dołączenia reszty instrumentów słuchacz może odczuć w warstwie rytmiczno-harmonicznej wpływ bossa novy. Część zamykająca cykl – *Badine*, utrzymana jest w bardzo szybkim tempie i metrum dwudzielnym. Zawiera wirtuozowskie improwizacyjne partie fortepianowe⁴.

Analizując twórczość Bollinga, zauważamy liczne elementy jazzu zestawione z muzyką w różnych stylach historycznych (renesansowym, barokowym, romantycznym, folkowym). Kompozytor w znakomity sposób ukazuje podobieństwa i różnice tych dwóch, jakby się mogło wydawać odległych, a jednak tak sobie bliskich światów muzycznych – muzyki powszechnie nazywanej „poważną” i jazzu. Sprawia to, że jego kompozycje zyskują sympatię wielu melomanów na całym świecie. Dla gitarzystów zaś mogą być alternatywą dla „poważniejszych” form koncertu i okazją współpracy z muzykami jazzowymi, dla których nie lada wyzwaniem może być delikatny, wysublimowany, pełen niuansów akompaniament do takich instrumentów jak flet, wiolonczela, skrzypce czy gitara. ■

Claude Bolling i Alexandre Lagoya podczas nagrania *Koncertu na gitarę i trio jazzowe*. Źródło: internet

się na szczycie listy przebojów muzyki klasycznej rankingu Billboard w Stanach Zjednoczonych i pozostała tam przez 533 tygodnie¹. Sukces tego utworu skłonił innych muzyków klasycznych, m.in.: skrzypków: Pinchasa Zukermana, Jean-Pierre'a Walleza; trębaczę Maurice'a André, wiolonczelistę Yo-Yo Ma oraz gitarzystę Alexandra Lagoyę do współpracy z Bollingiem. Współpraca kompozytora z francuskim gitarzystą zaowocowała kilkoma kompozycjami: *Koncertem na gitarę i trio jazzowe*, *Picnic Suite* na flet, gitarę i trio jazzowe,

¹ <https://en.claude-bolling.com/biographie> [data dostępu: 28.01.2021 r.].

² Jurik Andrew, *Post-Genre: Understanding the Classical-Jazz Hybrid of Third Stream Music through the Guitar Works of Frederic Hand, Ralph Towner, and Ken Hatfield* (rozprawa doktorska, University of South Carolina, 2016, s. 29).

³ McDougall Sheila, *A Performer's Analysis of Prelude, Aria, et Finale by Cesar Frank, Dix Pieces Pittoresques, #I, II, IX, X, by Emmanuel Cha-*

brier, *Concerto for Classic Guitar and Jazz Piano by Claude Bolling* (praca magisterska, Eastern Washington University, 1981, s. 58).

⁴ Kim Min Hee, *Jazz Language in Through-Composed Chamber Works for Flute By Claude Bolling, Nikolai Kapustin, and Mike Mower*, rozprawa doktorska, The Graduate School of the University of Cincinnati, 2018, s. 14-15.